

MUNDUARI SO

2026

Irudia: izquierda revolucionaria

SARRERA

Hegemoniaren indarra

Zer gertatzen ari da munduan? Zein botere lehia eta botere birbanaketa ematen ari dira? Zergatik gerra bilakatu da bizi dugun ordenaren arautzailea? Hauek dira azken garaian egiten ditugun hainbat galdera eta erantzun borobilak ez baditugu ere, ondorengo lerroetan hainbat hari eta gakori helduko diegu ideiak ordenatzeko eta ulerkera definitzeko.

Zeregin horretan, nazioarteko egoera ulertzeko, ezinbestekoa da hegemonia kontzeptuari erreparatzea.

Hegemonia menderatzaileak bere interes partikularrak orokortzat agertzeko duen gaitasuna da. Horrek aukera ematen dio eztabaidaren nondik norakoak zehazteko eta, horrela, traba handirik gabe bere ekintza guztiak justifikatu ahal ditu. Orain arte AEBk ahalmen hori ia erresistentziarik gabe erabiltzen bazuen ere, bere botere industrialaren gainbeherak, lidergo teknologikoaren galerak eta bere botere militarren endekapenak bere hegemonia higatu dute. Hegemoniaren forma historiko jakin baten desegituraketaren aurrean dago mundua; eta horrekin batera, dominazio sistemaren krisi sakonean. Biolentzia agerikoa da, koalizio berriak sortzen eta aldatzen ari dira etengabe, baina dominazioak gutxieneko adostasun eta oinarri materialak behar izaten jarraitzen ditu.

Aldaketa hori bereziki agerikoa da esku-hartzeen izaeran. Ameriketako Estatu Batuek eta bere aliatuek, bereziki Israelek, Palestina, Iran edo Venezuela bezalako testuinguruetan garatutako jardunek erakusten dute esku-hartzeak ez direla jada krisi puntualei erantzuteko mekanismoak. Aitzitik, nazioarteko sistemaren egitura moldatzeko tresna bihurtu dira, boterearen birbanaketa baldintzatzeko.

Lehia geopolitikoa fluxu materialen kontrolaren inguruan antolatzen da egun: energia, hornikuntza kateak eta itsasbide estrategikoak. Edo D.Harvey gogora ekarri kapital metaketa desjabetzaren bidez egiten du egun gainbeheran dagoen kapitalismoak. Ormuz bezalako pasabideek erakusten dute nola puntu geografiko zehatzek baldintzatzen duten mundu mailako boterea. Eta gaur egun azpiegitura estrategikoen gaineko kontrola da jokoan dagoena. Hegemonia, beraz, ez da diskurtsoaren bidez bakarrik gauzatzen, fluxu globalen kontrol materialaren bidez baizik.

Bestalde, dinamika hori potentzia nagusiaren erantzukizuna bada ere, bere ondorioz, herrialdeak menperatzen eta munduaren aberastasunez jabetzearen ondorioz, Txina eta Errusia ere beren eragin-eremuetan antzeko praktikak garatzen ari dira, nazioarteko arauak modu selektiboan aplikatuz. Horrek agerian uzten du gaur egungo trantsizioaren izaera: ez da orden bakar baten krisia, baizik eta botere egitura lehiakideen sorrera. Ideia hau zuzenean lotzen da nazioarteko zuzenbidearen etengabeko urraketaekin.

Bigarren Mundu Gerraren ondoren eraikitako ordena —Nazio Batuen Erakundea edo Munduko Merkataritza Erakundea bezalako instituzioetan oinarritua— ez zen inoiz erabat neutrala izan; botere korrelazio jakin baten adierazpena izan da. Berria ez da, beraz, arauen selektibitatea, baizik eta selektibitate hori gero eta agerikoagoa eta sistematisagoa bihurtu dela. Herrien burujabetza formalki aitortzen den arren, praktikan etengabe baldintzatzen da.

Arrighi-ren ikuspegitik, hori ziklo hegemoniko baten amaierako sintoma da: arauak mantentzen dira, baina haien eraginkortasuna hustuz doa. Linera-k azpimarratzen duen moduan, koakzioaren hazkundeak ez du hegemonia ezabatzen; baizik eta haren forma eraldatzen du, diskurtsoan zein praktikan.

Eraldaketa horrek ondorio zuzenak ditu gizarte egituretan. Metaketa ereduaren krisiak lanaren prekarizazioa, desberdintasunen areagotzea eta babes sozialen ahultzea eragiten ditu. Trantsizio geopolitikoa ez da neutroa: bere kostuak modu desorekatuan banatzen dira, eta langile klaseak jasaten du eraginik handiena. Aldi berean, pertsona zaurgarriak —bereziki migratzaileak— segurtasun politikaren objektu bihurtzen dira, eta emakumeek krisiaren ondorioak modu berezian pairatzen dituzte, zaintza lanen gainkarga eta prekarizazio handiagoarekin.

Ondorioz, gaur egungo trantsizioa ez da soilik potentzien arteko lehia. Sistema osoaren eraldaketa da, non boterea, legimititatea eta oinarri materialak aldi berean berrantolatzen ari diren.

Ez dago oraindik ordezeko hegemonia eginkorra, baina joera argia da: nazioarteko ordena gero eta gutxiago oinarritzen da arau partekatuetan, eta gero eta gehiago boterearen kudeaketa zuzenean.

Azken batean, ez da soilik zein potentzia nagusituko den erabakiko dena, baizik eta zein baldintzatan antolatuko den bizitza ekonomiko eta soziala. Hori da trantsizio honen benetako muina.

Arestian esandakoa sakontzeko, nazioarteko agertokian berezko dinamika duten hiru potentzia nagusiri erreparatuko diegu. Batetik, AEBak: orain arte ezagutu dugun hegemonia, eta haren jarrerek gaur egungo trantsizioaren norabidea baldintza dezaketelako. Bestetik, Txina: boterearen birbanaketan funtsezko eragilea, Mendebaldeak praktikan inoiz guztiz gauzatu ez dituen balio batzuk bere erara artikulatzen ari dena. Eta, azkenik, Europar Batasuna: gure eremu hurbilena delako, eta bere noraeza eta ziurgabetasunak zuzenean eragiten digulako.

Azken batean, Txinako Itsasoan leiho bat zabaltzeko nahi dugu; Taiwanen egoerara hurbildu, eta haren konplexutasuna ulertzeko giltza batzuen bila jo nahi izan dugulako

2 KAPITULUA

AEB gain-beheran

Bizi dugun fase historikoa elementu zentral batek determinatzen du: AEBen hegemonia krisiak, potentzia mundialaren gainbeherak. Azken urteetan gertatzen ari den guztia begirada horretatik irakurri behar da.

AEBen gainbehera hori bi krisik eragin dute. Alde batetik, kapitalismoaren krisia bizi dugu, edo zehatzago esanda, kapitalismoaren azken hazkunde zikloa agortua dago 2008an burbuila finantzieroaren ezteztetik. AEBek beren bueltan antolatu eta zuzendu zuten eredu ekonomikoa, globalizazioa, pitzatura dago ordutik.

Eta, horri, krisi ekosoziala eta horren ondorioak gehitu zaizkio orain. Etengabe hazteko beharra duen sistema ekonomikoa planetaren muga biofisikoekin talka egiten ari da. Jason Moorek azpimarratu duen bezala, kapitalismoak lan-indarra, energia, elikagaiak eta lehengaiak modu merkean erauzteko edo esplotatzeko duen gaitasunean mugak aurkitu ditu; hau da, kapitalak etekinak ateratzeko gero eta zailtasun gehiago ditu. Horrek esan nahi du kapitalismoak bere burua egonkortzeko hazkunde ziklo berri bat abiatu beharko lukeenean ez duela horretarako gaitasunik, ez duela horretarako oinarri materialik. Bi krisi horiek elkarlotu egin dira, eta aurrekaririk gabeko testuinguru ezegonkorrean sartu gaituzte. Garai-aldaketa bat bizitzen ari gara. Bigarren Mundu Gerratik gaur arte mundua antolatu duen nazioarteko sistema desegiten ari da, beraz, eta ordena berri baterako trantsizio batean murgilduta gaude. Azken 80 urteetan mundu-ordena antolatu eta gidatu duen potentzia nagusia, Ameriketako Estatu Batuak, krisian sartu da, bere hegemonia galtzen ari da.

Eta krisi horrek irekitzen duen aukera-leiho aprobeztatuz, potentzia berriek —batez ere Txinako Herri Errepublikak— potentzia zaharrari hegemonia lehiatzen diote. AEBen bueltan antolatutako mundu polobakarretik ordena berri baterantz mugitzen ari gara horrela, ordena horren forma zein izango den ikusteko dagoen arren. Gramsciren esaldi ezaguna berreskuratuta, ordena zaharra hil da, baina oraindik ez da berria eratu, eta trantsizio horien argi-ilunetan sortzen dira munstroak. Metafora horri jarraiki, esan genezake Donald Trump eta trumpismoa direla gure garaiko munstroak.

Trumpismoaren itzulera

Testuinguru horretan iritsi da bigarren goz boterera Donald Trump presidente errepublikarra. Trump-ek hegemonia galeraren aurrean Estatu Batuen erreakzioa ordezkatzeko du, hots, globalizazioaren galtzaile sentitzen direnen erreakzioa da trumpismoa. Beste era batera esanda, AEBetako inperialismoak bere gainbehera fasean hartzen duen forma koiuntural konkretua da Trump.

Kapitalismoaren krisi iraunkorrean bizi garen errealitatea asumitu du Trumpek. Krisi garaioan merkatuak bere horretan ezin du kapital metaketa azeleratua ziurtatu, estatuaren babesa ezinbestekoa da. Hori horrela, oligarkia teknologiko berriak AEBtako estatu aparatuekin hibridazio prozesu batean murgildu dira, eta politika horren bermea da Trump. Dekadentzia zegoen herrialde bat suspertzeko nahia dago trumpismoaren oinarrian dagoen America First kontzetuaren atzean, AEB eta estatubatuarrak lehenetsi eta munduarekiko konpromisoa bizkar emanda.

Hori barne politika autoritario, matxista eta arrazista batekin lotu du, “benetako amerikarren” defentsa gisa irudikatuta. Trumpismoa globalizazioaren galtzaile sentitzen ziren sektore sozialak artikulatzeko saiakera bat da, eskubide zein pribilegioak galtzen ari ziren horien guztien joera erreakzionarioak hauspotzearen bidez. Horren adibide gordinena dira ICEk Estatu Batuetako oligarkia teknologikoek sustatutako Adimen Artifizialaren laguntzaz egin dituen operazio arrazistak.

Kanpo politikari dagokionez, eta horren aurrean politika argi bat aplikatzen ari da: borondatez desegitea orain arte beraiek zuzendu duten ordena hegemoniko globala.

Trumpek AEBen gainbeherari balazta jartzeko martxan jarri duen estrategia paradoxikoa da oso. AEBek beraiek antolatu eta zuzendu zuten ordena desegiten ari dira aktiboki. Esan bezala, haiek sortu zuten orain desegiten ari diren nazioarteko ordena, globalizazioa: nazioarteko arauak, instituzioak, politika ekonomikoak... definitu zituzten; azken batean, nazioarteko politika, lege eta instituzioen sare oso bat, zeintzuen bidez AEBek mundua antolatzen zuten. Orain, kontrara, guzti hori gutxinaka txikitzeari ekin diote. AEBak eurak sortu, antolatu eta gidatu zuten mundu-ordena desegiten eta desartikulatzen ari dira, beraz. Aktiboki desmuntatzen ari dira euren hegemonia, ordena hegemonikoa eusten zuten elementuak baztertuz edo alboratuz. Nazioarteko erakunde eta akordioetatik erretiratzen ari dira, merkatu globala desegiten dute gerra tarifarioaren bidez, hamarkadetan indarrean egon diren NATO bezalako aliantza militarrek zalantzan jartzen dituzte...

Trumpismoaren mugimendu politikoan, MAGAn, jada ez dago hegemonia mundialari eusteko asmorik, ezta mundu mailako gobernantza bat eraikitzeko nahirik ere. Beraiek nagusi izango diren mundu bat nahi dute, baina ordena egonkor eta hegemoniko bat zuzendu gabe. Hegemonia kontsentsuan eta koertzioaren artean osatzen den dominazio eredu bat bada, esan genezake AEBek kontsentsua eraikitzen zuten elementu guztiak, soft power kontzeptarekin definitzen diren politikak, alboratzen ari direla, eta kontsentsurik gabeko dominazio forma baten aldeko apustua egiten ari direla, inperialismo gordinera itzuli direla.

Baina zergatik ari dira estrategia kontraintuitibo hori garatzen? Konturatu direlako globalizazioa oso mesedegarria izan dela Txinarentzat. Txinak boterea irabazi du, ekonomikoki eta komertzialki hazten ari da, teknologia berriak garatzeko ahalmena du, militarki indartzen ari da... eta jada AEBekin parez pare lehiatzeko moduko posizioan kokatu dira. Hori horrela, AEB ohartu da globalizazio neoliberalak Txina elikatu duela hamarkadetan zehar. Txinak, AEBen hegemonia inperial polobakarra sendotzeko pentsatua zegoen erregimen batean, modu harrigarrian garatzea eta bere ekoizpen-egituran eta eredu ekonomikoan aurrerapen ikaragarria egitea lortu du. Gaur egun nazioarteko ekonomiaren funtsezko sektore handietan lider izatera iritsi da, hala nola, auto elektrikoetan, energia berriztagarrietan, adimen artifizialean... Horrela, mundu ordenean herrialde periferiko bat zena potentzia hegemonikoaren nagusitasuna lehiatzera iritsi da.

Laburbilduz, Trumpen iritsierarekin AEBek ondorioztatzen dute eurek sortu eta gidatutako ordena globalaren, globalizazioaren, onuradun nagusiak txinatarrak izan direla. Eta, horri erantzuteko Trumpen administrazioak Bigarren Mundu Gerraren ondoren sortutako gobernantza-egituren desmuntatze agenda esplizitua jarri du martxan.

Segurtasun estrategiaren ardatzak

Agenda hori 2025ean onartu berri duten segurtasun doktrina berrian zehaztu dute. Segurtasun-estrategia berri hori hiru ardatz nagusitan konkretatzen da: Txinaren hazkunde eta botere proiektzioa mugatzea bilatzen du, horretarako aliatuen gaineko presioa biderkatzen da eta, azkenik, Monroe doktrina berreskuratzen da, Amerika iparramerikarrentzat ideia oinarri hartuta.

Lehen ardatzetik hasita, Txinaren aurkako presioaren areagotzea du helburu, esparru estrategiko-militarrean (Asia-Pazifikoan eta bereziki Taiwanen), eta baita ekonomiko, komertzial eta teknologikoan ere. Zehazki, AEBek borroka gogorra planteatzen dute Txinaren hazkundera eta botere metaketa geldiarazteko, hainbat eszenatokitan: garapen teknologiko berrietan (Adimen Artifizialean egiten ari diren inbertsio erraldoiak horren adierazle dira), baliabide estrategikoen kontrolerako lehian (mineralak, energia-iturriak, etab.), eta merkataritza-bide nagusien kontrolean (Panamako kanala, Malakako itsasartea, izotzaren urtzeak Artikoa irekita bide berrietan...).

Bigarren ildo aliatuak are eta gehiago azpiratzearena da, Txina mugatzeko helburu horri estuki lotua dagoena. Funtsean, Mendebaldearen berregituraketa hierarkikoa ari da planteatzen Trump: agintzen duen zentro bat (AEB) eta mehatxupearan men egiten duten gainerako aliatuak. Hegemoniak kontsentsua eraikitze aliatuen artean dominazioaren onurak banatzea eskatzen du, baina hori jada ez zaie errentagarria suertatzen Estatu Batuei. Horregatik, orain arte aliatuei delegatzen zizkieten puntu erabakigarrien kontrol zuzena bere egiten ari dira, edo horretarako asmoa dute behintzat (adibidez, Groenlandia). Puntu estrategikoen kontrolaren etekin guztiak eurentzat nahi dituzte, aliatuekin banatu gabe.

Aliatuekiko harremanean aldaketarik nabarmenena Europako Batasunarekin gertatu dena da. AEBen segurtasun doktrina berriak argi esaten du europar eskuin muturra babestuko dutela, EB zatikatzeko helburuarekin. Hau da, eskuin mutur hori babestuko dute beraien interesak defendatzeko funtzionala zaielako, EB desagitea bilatzen baitute. Horrek, ezinbestean, eta ondorengo orrialdetan ikusiko dugun bezala, Europako Batasunarekiko gogoeta bat eskatzen du, Europa oso egoera konplexuan sartuko baita. AEBak EBren etsai esplizitu bihurtu dira. Berau suntsitu, zatitu eta desagiteko asmoa adierazi dute. Eta horretarako estrategia bat dute: presio politiko eta ekonomikoa indartzea eta eskuin muturra elikatu eta finantzatzea. Horrek esan nahi du munduko estaturik boteretsuenetako batek europar barne politikan eskuhartze (are eta) esplizitua(goa) egingo duela (komunikazio sistemak, finantzaketa... baliatuta horretarako).

Hori horrela, ez dago ziurtatuta Eropako Batasunak, gaur ezagutzen dugun moduan, Trumpen berrantolaketa inperialaren testuinguruan biziraungo duenik.

Azkenik, Monroe Doktrina, Donroe bezala berrizendatuta, berreskuratu du AEBk. Monroe doktrina "atzeko patioaren" ideian oinarritzen da. Hori segurtasun planaren berritasunetako bat da, izan ere azken hamarkadetan AEBen proiektio inperial zuzena bigarren planoan baitzegoen erregioan (1994tik ez zuten modu zuzenean esku-hartu Latinoamerikan). Hala ere, politika hau ere Txinari begira pentsatua dago. Txinak azken urteetan Latinoamerikan irabazi duen presentziak kezka handia sortzen du Estatu Batuetan, eta horregatik bihurtu da kanpo politikaren ardatz nagusietako bat. Kontinenteko kontrola berreskuratzea eta pixkanaka Txinaren interesak eskualdetik kanporatzea litzateke asmoa. Latinoamerikako herrialdeak AEBen interesekin askoz lerrokatuago egotea bilatzen dute, eta haien baliabideak bereganatzea. Hori guztia indarrak metatzeko eta Txinarekin baldintza hobeetan lehiatzeko ezinbesteko baldintza dela ulertzen dute. Logika horretatik ulertu behar da berriki Venezuelan egin duten interbentzioa, esaterako.

Azelerazioa vs Lasaitasun estrategikoa

Azkenik, nabarmentzekoa da 2026ak Trumpen kanpo politikan aldaketa kualitatiboa ekarri duela. Orain arteko tendentzia guztiak azkartu egin dira. Gerra komertzial eta teknologikoan zentratua zegoen estrategiatik, izaera militar argiko gatazketara egin dugu salto. Trumpen hasierako proiektua gerra ekonomikoa abiaraztea zen, Txinaren aurrean gainbehera saihesteko bide gisa.

Dolarra nazioarteko dibisa hegemoniko gisa mantentzea, politika arantzelario orokortu eta asimetrikoa bultzatzea, eta sektore estrategikoen defentsan politika industrial sendoa garatzea zuen asmo. Denborak erakutsi du horrekin ez dela nahikoa, eta interbentzio militar zuzenei ekin diote. Etorkizunean zer gertatuko den egun martxan diren eszenatokiek determinatuko dute. Espezifikoki, Iranen aurkako gerra inperialistaren emaitzak datozen garaietarako etorkizun geopolitikoa norabidetu dezake. Bestalde, jendarte estatubatuarrak gerraren ondorioak (batez ere ekonomikoak) nola metabolizatuko dituen ikusteke dago. Momentuz, MAGA mugimendu politikoan kontraesan handiak azalerarazi dira, Trumpek hasieratik bi promesa egin baitzituen: alferrikako gerrak geldituko zituela eta ekonomia eta industria berpiztuko zituela. Bi helburu horiek erabat zapuzten ditu Ormuzko itsasartzea ixteak. Horrenbestez, gerra luzatu eta AEB garaile ateratzen ez bada, litekeena da sekuentzia militaristak etenaldi bat izatea, gainbeherak luzatzen segitzen duen bitartean.

3 KAPITULUA

Txinaren lasaitasun estrategikoa geopolitikan

Txinaren egungo rola geopolitikan ulertzeko, abiapuntu analitiko egokia 2008ko finantza krisi globala da. Krisi horrek ez zuen soilik ziklo ekonomiko baten haustura ekarri; aitzitik, Mendebaldeak gidatutako globalizazio ereduaren oinarri estrukturalak kolokan jarri zituen, haren barne-kontraesanak agerian utziz. Ondorioz, nazioarteko sisteman zatiketa ekonomiko eta ideologikoak sakondu egin ziren, eta ordura arte nagusi izan zen ordena liberalaren egonkortasuna zalantzan geratu zen.

Testuinguru hori behar bezala ulertzeko, ezinbestekoa da globalizazio garaikidearen bilakaera kontuan hartzea. 1990eko hamarkadatik aurrera sendotu zen globalizazio ekonomikoak bere gorengo unea 2001ean izan zuen, Txina Munduko Merkataritza Erakundean sartzearekin. Mugarri horrek Txinaren integrazio azeleratua ahalbidetu zuen ekonomia globalean, eta, aldi berean, ekoizpen kate globalen berrantolaketa sakona eragin zuen, kostuen optimizazioan eta lanaren nazioarteko zatiketan oinarrituta.

Globalizazio prozesu horrek balio ekonomiko esanguratsua sortu zuen, baina haren banaketa nabarmen desorekatu zen. Txinak, estatu sendo batek gidatu zuelako prozesu hori etekin handiak eskuratu zituen, hazkunde ekonomiko iraunkorra eta industrializazio bizkortua uztartuz, eta, ondorioz, munduko potentzia ekonomiko nagusietakoa bihurtu zen. Aitzitik, Mendebaldeko ekonomietan, hazkunde agregatua mantendu bazen ere, desberdintasun sozial eta territorialak handitu ziren, eta globalizazioaren onurak modu asimetrikoan banatu ziren.

2008ko krisiak joera horiek areagotu zituen. Mendebaldeko sistema liberalaren zilegitasuna ahultzen hasi zen, bai barne kohesio sozialaren ikuspegitik, bai nazioarteko lidergoari dagokionez. Testuinguru horretan kokatu behar dira 2016an Donald Trumpen hautaketa bezalako fenomeno politikoak, globalizazioaren aurkako erreakzio gisa eta nazio-estatuaren lehentasunen berreskurapenaren adierazle gisa.

Illo beretik, Txinak ez du inoiz erabat bere egin globalizazio liberalaren oinarri ideologikoa, baina bai haren egitura ekonomikoa. Hau da, integrazio ekonomiko sakona lortu du, estatuaren kontrol politikoa galdu gabe. Horrek aukera eman dio globalizazioaren onurak aprobetxatzeko, aldi berean bere eredu propioa mantenduz.

Hala ere, ikuspegi honek badu bere konplexutasuna. Sarritan Txinaren estrategia modu koherente eta bateratuan aurkezten bada ere, barnean tentsio nabarmenak daude: tokiko gobernuen interesak, sektore pribatuaren dinamika

eta Alderdiaren kontrol politikoa ez dira beti modu harmonikoan uztartzen. Horrek erakusten du Txinaren ereduak ez duela soilik indarra, baizik eta barne kontraesanak ere badituela.

Barne estrategia: modernizazioa, baina ziurgabetasunekin

Txinaren garapen eredu gaur egun "kalitate handiko hazkundean" oinarritzen da. Bost Urteko Planak (2026-2030) helburu argia du: 2035erako potentzia aurreratua izatea. Trantsizio ordea ez da lineala izango eta bere barne estrategia hiru ardatz nagusiren inguruan egituratzen da: kontrol politikoa eta egonkortasuna, eraldaketa ekonomiko selektiboa, eta autonomia teknologikoa.

Gauzak horrela, Txinak gobernantza zentralizatu eta hierarkizatuaren aldeko apustua indartu du. Alderdiaren kontrola funtsezko mekanismoa da egonkortasuna bermatzeko, batez ere ziurgabetasun ekonomikoaren eta nazioarteko presioen testuinguruan. Horrek "segurtasunaren logika" zabaltzea ekarri du: segurtasuna ez da soilik militarra, baizik eta ekonomikoa, teknologikoa eta soziala ere bada.

Ondorioz, estatuak kontrol tresnak indartu ditu, informazioaren kudeaketatik hasi eta sektore estrategikoen gainbegiratzearaino. Dimentsio ekonomikoan, Txinak hazkunde eredu eraldatzeko fase batean dago. Aurreko hamarkadetako esportazioetan eta inbertsio publiko intentsiboan oinarritutako eredutik, kontsumo internoan, berrikuntzan eta balio erantsi handiagoko sektoreetan oinarritutako ekonomia baterantz mugitzen ari da. rantsizio hori, ordea, ez da lineala:

hazkunde-tasaren moteltzea, zor maila altuak eta higiezinaren sektorearen doikuntza bezalako faktoreek arrisku sistemikoak sortzen dituzte. Autonomia teknologikoa barne estrategiaren ardatz nagusietako bat bihurtu da. Ameriketako Estatu Batuak-ekin lehia teknologikoak agerian utzi du mendekotasun kritikoaren ahultasuna, bereziki erdieroaleen eta teknologia aurreratuen arloan. Horren aurrean, Txinak berrikuntza nazionala sustatzen du, hornikuntza-kate estrategikoak barneratuz eta ikerketa-garapenean inbertsio handiak eginez.

Elementu horiek ez dira isolatuak; elkarri estuki lotuta daude, eta guztiek helburu komun bat dute: barne ordena sendotzea, nazioarteko sisteman posizio sendoago bat bermatzeko.

Lehia geopolitikoa: egiturazko konfrontazioa eta arriskuen murrizketa

Txinak gero eta esplizituago onartzen du Ameriketako Estatu Batuak-ekin duen lehia izaera egiturazkoa dela, hau da, botere-trantsizio dinamiketan errotuta dagoela. Hala ere, bere estrategia nagusia ez da konfrontazio zuzena, baizik eta arriskuen murrizketa (risk mitigation) eta dibertsifikazio estrukturala. Horrek mendekotasun kritikoak gutxitzea dakar —bereziki teknologia aurreratuetan eta finantza-sisteman— eta, aldi berean, harreman ekonomikoen berrantolaketa selektiboa.

Testuinguru horretan, Asia-Pazifikoa Txinaren eragin eremu nagusi gisa sendotzen ari da, baina estrategia horrek dimentsio zabalagoa du: Hego Globalarekiko loturen intentsifikazioa. Hala ere, analisi orekatua egiteko, kontuan

hartu behar da beste aktore garrantzitsu batzuek —India, Europar Batasuna edo Japonia— beren autonomia estrategikoa indartzeko politikak garatzen ari direla. Ondorioz, sistema multipolar konplexuago bat eratzen ari da, non boterea modu difusuan banatzen den eta Txina ez den eragile hegemoniko bakarra, baizik eta lehian dagoen polo nagusietako bat.

Txinaren nazioarteko presentzia sendotzeko tresna nagusietakoa Zetazko Korridorearen Proiektua izan da. Azken urteotan, estrategia horrek eboluzio nabarmena izan du: azpiegitura fisiko handietatik digitalizaziora, konektibitate adimendunera eta jasangarritasunera igaro da. Horrela, Txinak ez du soilik merkatuetarako sarbidea bilatzen, baizik eta estandar teknologikoak, finantza-ereduak eta garapen paradigma alternatiboak hedatzea, Mendebaldeko ereduen lehiakide gisa.

Testuinguru zabalago honetan kokatu behar da Txinaren jardun diplomatikoa Ekialde Hurbilean, bereziki Iran inguruko tentsioetan. Azken urteetan, Txinak paper gero eta aktiboagoa hartu du eskualdeko deseskalatze saiakeretan, bitartekaritza diskretu baina esanguratsuaren bitartez. Horren adibide paradigmatikoa da Iran eta Saudi Arabia-ren arteko harremanen berrabiaraztea 2023an, Pekinen babespean gauzatua. Kasu honek erakusten du Txinak “diplomazia pragmatikoa” garatzen ari dela: aliantza formalik gabe, baina interes ekonomiko eta energetikoetan oinarritutako egonkortasun-estrategiekin.

Iranekin lotuta, Txinak oreka delikatu mantentzen du: alde batetik, lankidetzak ekonomiko eta energetiko sakona du Teheranekin; bestetik, eskualdeko beste

potentziekina —bereziki Golkoko monarkiekina— harreman estrategikoak zaintzen ditu. Posizionamendu horrek aukera ematen dio bere burua bitartekari “neutraltzat” aurkezteko, Mendebaldearen ikuspegitik sarritan interbentzionista gisa hautematen den diplomaziaren alternatiba.

Hala ere, Txinaren eragina ez da homogeneoa arlo guztietan. Ekonomia eta teknologian duen pisua handia den arren, nazioarteko gatazka konplexuetan duen lidergo politikoa oraindik garapen fasean dago. Ukraina-ko gerrak edo Gaza-ko krisiak erakusten dute bere gaitasun diplomatikoak mugatuak direla oraindik, neurri batean aliantza militar sendoen faltagatik eta zenbait aktorekiko sortzen duen mesfidantzagatik.

Hala eta guztiz ere, Iran inguruko jardun diplomatikoak eta Ekialde Hurbilean duen presentzia gero eta handiagoak joera estrategiko argia adierazten dute: nazioarteko sisteman boterearen birbanaketa progresiboa. Txinak ez du soilik potentzia ekonomiko gisa jardun nahi; nazioarteko ordenaren arau-emaile eta bitartekari legitimo bihurtzeko ahalegina egiten ari da. Horrek iradokitzen du gaur egungo trantsizio geopolitikoa ez dela soilik Mendebaldearen gainbehera erlatiboaren ondorio, baizik eta Txinak gidatutako gobernantza eredu alternatiboaren agerpenaren isla ere badela.

Diskurtso ideologikoa: “gizateriaren etorkizun partekatuko komunitatea”

Txinaren nazioarteko diskurtsoaren erdigunean kokatzen da “gizateriaren etorkizun partekatuko komunitatea” kontzeptua. Kontzeptu horrek, formalki, nazioarteko harremanak lankidetzan,

elkarrekiko errespetuan eta garapen partekatuan oinarritzea proposatzen du. Bere oinarrian dagoen ideia da estatuak gero eta interdependenteagoak direla, eta, ondorioz, erronka globalek —klima aldaketa, segurtasuna, osasuna edo finantza egonkortasuna— erantzun kolektiboak eskatzen dituztela.

Ikuspegi horretan, Txinak bere burua ez du soilik potentzia nazional gisa aurkezten, baizik eta gobernantza globalaren erreformaren aldeko aktore gisa. Horren adierazle dira Garapen Globalerako, Segurtasun Globalerako eta Zibilizazio Globalerako ekimenak, zeinek dimentsio ekonomikoa, politikoa eta kulturala uztartzen dituzten. Proposamen horiek, neurri batean, Mendebaldeko ordena liberalaren alternatiba gisa planteatzen dira, bereziki haren krisiaren testuinguruan.

Hala ere, kontzeptu hau ezin da soilik ikuspegi normatibo edo idealista batetik ulertu. Funtzio estrategiko argia du. Alde batetik, Hego Globaleko herrialdeen babesa bilatzen du, garapenaren eta subiranotasunaren diskurtsoaren bidez. Bestetik, Txinaren nazioarteko irudia legitimatzea du helburu, bere gorakada ez aurkezteko mehatxu gisa, baizik eta aukera gisa.

Gainera, kontzeptu horrek dimentsio filosofikoa ere badu, mendebaldeko unibertsalismo liberalaren aurrean bestelako balio sistema proposatzen duelako. Baina hemen sortzen dira tentsio nagusiak: kontzeptuaren anbizio teorikoa handia bada ere, haren aplikazio praktikoa mugatua da oraindik, eta askotan diskurtso diplomatikoaren mailan geratzen da.

Gainera, kontzeptu honek dimentsio filosofikoa ere badu, mendebaldeko unibertsalismo liberalaren aurrean bestelako balio sistema bat proposatzen duelako. Baina hemen sortzen dira tentsio nagusiak: kontzeptuaren anbizio teorikoa handia bada ere, haren aplikazio praktikoa mugatua da oraindik, eta askotan diskurtso diplomatikoaren mailan geratzen da.

Bestalde, Mendebaldeko herrialdeetan kontzeptu honek ez du behar beste erakargarritasuna sortzen. Arrazoi nagusiak gardentasunarekin, gobernantzarekin eta botere politikoaren erabilerarekin lotuta daude. Horregatik, “etorkizun partekatuko komunitatea” ezin da ulertu soilik proposamen integratzaile gisa, baizik eta lehia ideologikoaren testuinguruan kokatutako tresna diskurtsibo gisa ere.

Gorakadak bateragarritasuna helburu

Txina nazioarteko sistemaren eraldaketan funtsezko aktorea da, baina, Fu Ying-ek azpimarratzen duen bezala, bere gorakada ez da soilik botere metaketa gisa ulertu behar, baizik eta nazioarteko komunitatearekin bateragarritasuna bilatzen duen prozesu gisa. Bere indarra planifikazio estrategikoan, gaitasun industrialean eta epe luzearako ikuspegian oinarritzen da; hala ere, Pekinek ahalegina egiten du gorakada hori “beldurrik gabe” azaltzeko, hau da, beste potentziekiko konfiantza eraikitzeko diskurtso baten bidez.

Hala ere, barne erronkek —hazkunde ekonomikoaren moteltzea, desoreka sozialak—, kanpo mesfidantzak eta testuinguru geopolitiko ezegonkorrak panorama konplexu bezain interesgarria definitzen dute. Fu Ying-en ikuspegitik,

tentsio horiek ez dira saihestezinak, baizik eta hein batean pertzepzio eta komunikazio faltaren ondorio ere badira, bereziki Mendebaldearen eta Txinaren artean.

Etorkizunean, litekeena da mundu multipolar eta lehiakorrago bat sendotzea. Testuinguru horretan, Txinak protagonismoa handitzen jarraituko du, baina bere arrakasta ez da soilik bere gaitasunen arabera izango, baizik eta beste aktoreekin duen interakzioaren eta nazioarteko sistemaren bilakaeraren arabera ere. “Gizateriaren etorkizun partekatuko komunitatea” bezalako kontzeptuek norabide bat markatzen dute; kontzeptu horiek ez dira soilik diskurtso normatiboak, baizik eta Txinak bere rola legitimizatzeko eta lankidetza-esparru berri bat proposatzeko tresnak. Hala ere, oraindik ikusteko dago zein neurritan bihurtuko diren benetako gobernantza globalaren oinarri, eta nola uztartuko diren beste potentzien interes eta balioekin.

Irudia: Geopolitical monitor

4 KAPITULUA

Txina eta Taiwan: tentsio militarraren gorakada eta hurbilketa keinuak

Txinak gaur egun geopolitikan duen rola ulertzeko, abiapuntu analitiko egokia 2008ko finantza krisi globala da. Krisi horrek ez zuen soilik ziklo ekonomikoaren haustura ekarri; aitzitik, Mendebaldeak gidatutako globalizazio ereduaren oinarri estrukturalak kolokan jarri zituen, haren barne-kontraesanak agerian utziz. Ondorioz, nazioarteko sisteman zatiketa ekonomiko eta ideologikoak sakondu ziren, eta ordura arte nagusi izan zen ordena liberalaren egonkortasuna zalantzan geratu zen.

Testuinguru hori behar bezala ulertzeko, ezinbestekoa da globalizazio garaikidearen bilakaera kontuan hartzea. 1990eko hamarkadatik aurrera sendotu zen globalizazio ekonomikoak bere gorengo unea 2001ean izan zuen, Txina Munduko Merkataritza Erakundean sartzearekin. Mugarri horrek Txinaren integrazio azeleratua ahalbidetu zuen ekonomia globalean, eta, aldi berean, ekoizpen kate globalen berrantolaketa sakona eragin zuen, kostuen optimizazioan eta lanaren nazioarteko zatiketan oinarrituta.

Munduaren egoera geopolitikoa aztertzean Txina eta Taiwanen arteko gatazkari erreparatzea komeni da, munduan ematen ari diren aldaketen ondorioz pixkanaka berotzen ari den gatazketako bat baita.

1949an Txinako guda zibilaren ondorioz Kuomintangeko (KMT) nazionalistak Taiwaneko irlan babestu ziren eta, ondorioz, Txinako Herri Errepublikaren eta Txinako Errepublikaren (Taiwan bezala ezaguna dena) artean banatua gelditu zen herrialdea. Txinako Herri Errepublikaren asmoa berrelkartzearena izan bada ere eta tentsioan gora-beherak egon badira ere, banaketak gaur egun arte iraun du, besteak beste, Taiwanek AEBren babesa jaso baitu.

Txinako Herri Errepublikak berrelkartzearekiko izan duen posizioa azken urteetan pazientzia estrategikoarena izan da. Guda bati hasiera eman gabe, denboraren poderioz eta presio neurtuarekin berrelkartzearen logiketan aurrera egitea izan da estrategia, banaketak Taiwani pixkanaka kostu politiko geroz eta handiagoa suposatuko diolakoan. Apustu hori narratiba nazionalaren parte da eta Alderdi Komunistaren estrategia legitimatzen du.

Hala ere, munduko herrialdeen arteko harreman geopolitikoak geroz eta ezegonkorragoak diren honetan eta Estatu Batuekiko konfrontazioa areagotzen ari den momentuan, itsasarteko tentsio militarra ere areagotzen ari da. Testuinguru honetan, Herri Errepublikak etorkizuna geroz eta oldarkorragoa izango dela irudikatu dezake eta, ondorioz, pazientzia estrategikoa ere kolokan egon daiteke.

aiwango barne politikari erreparatzen

badiogu, bi postura nagusi aurkitzen ditugu. Gobernuan dagoen Alderdi Demokratiko Progesistarena (DPP) eta aurretik aipaturiko Kuomintangarena. KMTak berrelkartzea begi onez ikusten du, historia, kultura eta odola partekatzen duen eta arazo politikoengatik banatua dagoen komunitatea dela uste baitu. Hain zuzen ere, Txinako Alderdi Komunista eta Kuomintangaren arteko hurbilpena geroz eta nabariagoa da eta hurbilpenerako zenbait ekimen egin dituzte, esate baterako, berriki egin den Xi Jinping eta Cheng Li-wunen (KMTko presidentea) arteko bilera. Biler horrek, bi alderdien arteko harremana indartzeko balio izan du eta alde batetik zein bestetik berrelkartzearen aldeko keinuak egin dira.

Esan bezala, DPParen ikuspegia, aldiz, bestelakoa da. Berrelkartzearen aurka kokatzen da eta Taiwanen etorkizun politikoa Taiwango herritarren esku soilik dagoela aldarrikatzen du. Gobernuan dagoen alderdiak duen babesa gizartearen eraldaketa prozesu identitarioan oinarritzen da. Izan ere, 90.hamarkadatik gaur egunera soilik taiwandar bezala identifikatzen den biztanleria gehiengoa bilakatu da (%17tik %60ra pasa da). Eta gutxiengoa dira soilik txinatar bezala (%25etik %2ra) edo txinatar eta taiwandar bezala (%46tik %31ra) identifikatzen direnak.

DPPak Txinarekiko jarrera oldarkorragoa dauka eta gobernutik apustu militar sendoa egiten ari da. Gastu militarren igoerari erreparatzea baino ez dago. 2019 eta 2023 artean gastu militarra %5 areagotu du urtero eta 2030erako BPGaren %5era iristeko asmoa iragarri berri du Lai Ching-te presidenteak. Guzti honek, noski,

AEBren sostengua du, besteak beste, 30.000 milioi dolar baino gehiagoko balioa duen arma salmenta eman daitekeelako hurrengo urteetan. Izan ere, Xi Jinpinggek Donald Trumpi Taiwaneko gatazka AEB eta Txinaren arteko harremanerako marra gorria zela gogorarazi bazion ere, Washingtonek pixkanaka apustua igotzen ari du eta Taiwanekin dituen harremanak gero eta sendoagoak dira. AEBren estrategia Taiwan, Japonia, Australia eta Hego Korearekin harreman estrategikoak garatzean datza Txinaren hedapen hegemonikoa eusteko asmoz.

Taiwanen harreman geopolitikoak ez dira AEBra mugatzen eta 2023ko urriak 7ko Hamasen ekintzak baliatu ditu Israelekin harremanak pixkanaka sendotzeko. Ordutik hona Txinak Palestinaren aldeko postura izan duen bitartean, Taiwanek erasoak berehala gaitzetsi zituen eta laguntza humanitarioa eskaini zuen. Israelgo talde politiko anitzen aitormena eskuratzeko balio izan zion horrek. Taiwaneko presidenteak berak, Israelek bere burujabetza defendatzeko izan duen gaitasuna eredu bezala jarri izan du eta analogiak egin ditu arabiarren eta Estatu Txinatarraren artean, bakoitza bere testuinguruan burujabetzarako mehatxu baita. Gainera, 2010etik gaur egunera teknologiaren inguruko akordioak eta kolaboraziorako bitartekoak garatu dituzte.

Ondorioz, testuinguru geopolitiko geroz eta nahasiagoan, tokiko dinamikek zein potentzia handien arteko lehiek gatazkaren norabidea baldintzatuko dute. Taiwango itsasartearen egoerari hurrengo urteetan erreparatzen jarraitu beharko diogu, munduko puntu bero horietako bat izan daitekeelako eta dinamika globaletan eragin dezakeelako.

Irudia: The economic times

5 KAPITULUA

EUROPAR BATASUNA AUTONOMIA ESTRATEGIKO AREN KIMERA

Printzipio gidariak: kapitalaren Europa

Europar Batasuna merkatuaren inguruan eraiki zen. Hasieratik, batasun politikoa izateko aukera baztertu zen, batez ere herrialde batzuentzat eragina galtzea zekarrelako. Garai baten potentzia handiak izan ziren kasu askotan oraindik inperio kolonialak ziren.

Europako arkitekturaren oinarria barne-merkatua izan zen. Aduana-batasuna (atzerriarekiko muga-zerga komunak) eta nekazaritza-politika bateratua (industria-nekazaritzarako diru-laguntzak) izan ziren barne-merkatua modelatu zuten bi zutabeak. Bi tresna horiek kanpoko lehia geldiarazteko balio izan zuten. Geroago iritsi zen merkatu bakarra, non salgaien zirkulazio askea zerbitzuen, kapitalen eta pertsonen zirkulazio askearekin osatu zen. Barne-merkaturako sarbidea izan da Europako politikaren kezka behinena. Merkatu hori zabaltzea izan da bere estrategia nagusia. Lehendik barruan

zeudenak ez kaltetzeko, integrazio prozesu luzeak ezarri ziren, industria-birmoldaketak egitea eskatzen zutenak. Horrela, bazkide berrien lehia saihesten zuten.

Bigarrenik, muga-zergarik aparteko barne-merkatuaren babesa garatu zen, hau da, segurtasun-arauak eta kalitate-estandarrak gogortu zuen Batasunak. Hainbestearaino estutu zuten ezen, azkenean, Europako fabrikatzaileak ez baitziren gai arauak betetzeko, "Dieselgate" izeneko aferak agerian utzi zuen bezala.

Hala ere, EBk arreta handiz landu du laguntza publikoak eta lehia askea debekatzeko erretorika neoliberalala. Praktika protekzionistak ezkutatu zituen EBk, batzuetan hainbat sektoreen defentsa gisa (nekazaritza, adibidez), beste batzuetan politika berdeak ezartzeko berme gisa.

Ekialderantz zabaltzea lehiakiderik gabeko merkatu berriak xurgatzea baino ez zen izan, eta horrek onurak mantentzeko eta lidergo ekonomiko baten ilusioa sortzeko balio izan zien korporazio handiei, nahiz eta, errealtatean, EBko ekonomia ahultzen ari zen.

Arlo politikoan, agintari europarrek uste zuten EB eta AEB ordena liberalaren lidergoan zeudela. Egia esan, EB Washingtonen eranskin hutsa izan da, baina potentzia hegemonikoaren harropuzkeriarekin. Izan ere, 2008ko krisi finantzarioaz geroztik, krisiak bata bestearen atzetik etorri dira: 2010 zorraren krisia (2015 Grezia erreferenduma), 2015 errefuxiatuen krisia, 2016 Brexit, 2020 covid, 2022 energiaren krisia eta, azkenik, egungo ordena neoliberalaren krisia. EBk nekez lortu du horien guztien ondorioak

kudeatzea.

Egungo krisiak AEB bere domeinuaren zati bat babestera behartu du. Washingtonek ez du ahaleginik egiten bere ekintzak justifikatzeko, bere kontakizunaren sinesgarritasun-galeraren emaitza baita; hegemonia galdu izanaren beste adibide bat. Indar gordinaren aldeko hautua egin du AEBk. Testuinguru horretan, EB harrapatuta dago: indarraren aldeko apustuan AEBrekin batera jarraitzearen edo aldentzearen artean, eta horrek EB bakarrik uzten du, etsaitasuntzat definitu duen mundu batean. Balizko arerio horiekin (Errusia, Txina...) akordioak lor ditzake, baina ez du nahi. Inperioko harropuzkeriaren eta ahultasunaren aitorpenaren artean harrapatuta dago, eta ez da ausartzen pauso bat bera ere ematera. Dilema horretan garrantzitsua da, halaber, EBko eliteen barne-zatiketa sakona eta erabaki estrategikoak hartzeko tresna politikorik eza.

Politika militarra

EBk, oro har, munduko bigarren aurrekontu militar handiena du, AEBen atzetik bakarrik, 381.000 milioi inguru 2025ean. Armamentu-industria indartsuak dituzte, hala nola Thales (Estatu frantsesa), Airbus Group (EB) Leonardo (Italia) eta Rheinmetall (Alemania). EBk egiten dituen armak oso garestiak eta sofistikatuak dira, gehiago beldurtzeko pentsatuak gatazka armatu zabal eta iraunkor baterako baino. Osagai militarra oso presente dago Europaren eraketan, baina irudi antimilitarista transmititzen saiatzen da, tropak misio "humanitarioetan" parte hartuz.

Industria militarrek pisu handia duen

arren, adituek misilen aurkako sistemetan, munizioetan eta droneetan, besteak beste, gabeziak daudela adierazi dute. Ez da ahaztu behar, halaber, herrialde gehienek armada txiki eta profesionalak dituztela, Ukrainakoa bezalako kanpaina bati eusteko gai ez direnak. Egungo aldaketa militaristaren ondorioz, zenbait herrialdek konkripzio militarra berreskuratu dute, partzialki behintzat, eta defentsako gastua handitu dute. Erosketa horiek askotan ez dute koherentziarik, eta ez dute inolaz ere Europaren ikuspegiarekin bat egiten: herrialdeen defentsa nazionalera bideratuta baitaude.

Segurtasun eta Defentsa politika
Amsterdamgo Itunean (1999) sartu bazen ere, borondate faltak eta NATOren tutoretzak edozein aurrerapauso eragotzi dute. Esanguratsua da 2017ra arte (Trumpen lehen agintaldian, hain zuzen ere) ez zuela ezer garatu EBk. Orduan Federica Mogherinik "Estrategia Globala" izeneko dokumentua bultzatu zuen, eta bertan Batasunaren barneko eta kanpoko erronkei heldu zien. 2022ko martxoan, Ukrainako gerra hasi ondoren, Josep Borrellak Iparrorratz Estrategikoa deiturikoa bideratu zuen, Mogheriniren "Estrategia globala" dokumentua zehazteko saiakera, baina ezer gutxi gehiago.

Paralisiaren aurrean, Frantziako Estatua ekimena hartzen saiatu da bere programa nuklearra handituz eta bere aterki nuklearra Europa osora zabaltzea proposatuz. Batez ere, Batasunean duen boterea areagotzen saiatzeko mugimenduak dira. Politika militar oro gaur egun falta diren helburu politikoen definizioa hasten da.

Energia eta industria estrategia

Industria- eta energia-estrategiari dagokionez, egoera antzekoa da. Deskarbonizazioa bultzatu zen munduko ingurumen-kezka zuzentzeko modu gisa. Inbertsio batzuk egin ziren, gehienak oligopolio energetiko handien eskutik, eta ikuspegi bateratu gabe: herrialde bakoitzak bere interes krematistikoengatik begiratu zuen. Espero zen emaitza eman ez dutenean, batez ere, produktu hobeak eta merkeagoak eskaintzen dituelako Txinako ekonomiak, interesa gutxitzen hasi zen.

Europako gerra, zigor politika tentelaren ondorioz, errusiar energia-iturri merke baten menpekotasunarekin amaitu zen, AEBetako energia-iturri garestiago baten mende geratzeko. Eta joko horretan harrapatuta dago orain Europar Batasuna, berriztagarrietan aurrera egiteko gai ez dena eta energia alternatiboaren hornidura fidagarri eta merkerik ez duena.

Ursula von der Leyenen azken asmakizuna energia nuklearra berpiztea izan da, Alemaniak zentral guztiak itxi ondoren. Erabaki hori, gainera, kontraesanean dago berriztagarrien hedapenarekin; izan ere, bi sistemek antzeko posizioa dute sistema elektrikoan, elkar baztertzen dute. Nuklearren alde egitea berriztagarrien aurka egite da. Oro har, EBk ez du energia-hornidura ziurtatzea lortu, mendekotasuna aldatu du, eta ez daki oso ondo zer norabide hartu. Emaita industriaren etorkizunari zuzenean eragiten dion energia garestiagoa da.

Industria-politikari dagokionez, Bruselak zabuka jarraitzen du. Pandemiaren ondoren, NextGeneration plana onartu

zen, jarduera ekonomikoa eta industrialak suspertzeko. Testuinguru horretan, enpresei laguntza publikoak emateko aukera zabaldu zen, enpresei diru-laguntzak ematea debekatzen zuen dogma neoliberalak baztertuz. Hortik aurrera, koiunturaren arabera planak batu dira. Industria militarra indartzeko plan bat dago; geroago, lehengai kritikoen zerrenda egin zen; "Made in EU" markari lehentasuna emateko ahaleginak daude. Azken ideien artean dago atzerriko inbertsioekin batera teknologia transferentzia egitea exijitzea. Eskaera hori, berez, Europako industria berrikuntza atzetik gelditu dela onartzeko modu inplizitua da.

Horiek hala, EBk Mario Draghik eskatu zion Europako lehiakortasunari buruzko informe bat, 2024an aurkeztu zuena, eta bertan hainbat proposamen jasotzen zituen, besteak beste, inbertsio publikoa bultzatzea, zorra mutualizatzea eta finantza-merkatuak bateratzea. Urtebete geroago, bere txostenaren patuaz galdetuta, Mario Draghik esan zuen berdin zitzaiola EBk zer egiten zuen, baina zerbait egiteko, edozer; EBk ezin zuela eztabaidatzen jarraitu erabakirik hartu gabe. Bruselako egoeraren laburpen on bat: erabakiak hartzeko eta ildo estrategiko bat markatzeko ezintasun osoa eta erabatekoa.

Diplomazia

Kanpo-politika estatu bakoitzaren eskumena da, nahiz eta Europar Batasunak Batasuneko atzerri- eta segurtasun-politika erkideko goi-ordezkaria izan; ordezkaririk hori, aldi berean, Europako Batzordeko presidenteordea da, eta atzerri- eta segurtasun-politikaren ardura du.

Teorian, Europar Batasunaren kanpo-ekintza guztia zuzendu eta gauzatzear arduratzen den pertsona da. Lanpostua Lisboako Tratatuaren indarrean sartzean sortu zen, eta lehen hiru goi-funtzionarioek betetzen zituzten eginkizunak uztartzen ditu.

Une honetan, titularra Kaja Kallas estoniarra da, eta karguan daramanari dagokionez, bere jarrera rusofoboagatik eta NATOk, AEBk eta Israelen egindako eraso guztiei estaldura emateagatik nabarmendu da. Izan ere, Europar Batasunak ez du Israelen zuen elkartzearakordioa bertan behera utzi, Palestinan genozidioa egin arren. Batasunak atzerri-politikan dituen lehentasunen erakusgarri ona da jarrera hori. Alemaniako kantziler Friedrich Merzek esan zuen Israelen Europaren alde lan zikina egiten ari zela. Adierazpen horrek Europar Batasunaren diplomazia mailaren berri ematen du.

Illo horretan, nabarmentzekoa da Europar Batasunak estaldura eman diola AEBk eta Israelen Irani egindako azken erasoari. Ez zen kondenarik izan, erasoak jasan zuenari auzibidea baino ez zion eskatu. Friedrich Merzek esan zuen nazioarteko zuzenbidea ezin zaiola Irani aplikatu, eta ideia hori bere Atzerri ministroak ere errepikatu du. EBren kanpo-ekintzaren oinarri ideologikoa zen giza eskubideak eta arauetan oinarritutako ordena erori egin dira. Izan ere, Ursula von der Leyenek martxo hasieran enbaxadoreei esan zien Europa ezin zela arauetan oinarritutako ordenaren "zaindari" izan. Baieztapen hori egun batzuk geroago zehaztu behar izan zuen, kritika gogorak eragin zituelako EBren barruan.

Komeni da aipatzea hasiera batean Europako zenbait herrialdek esan zutela

militarrak bidaliko zituztela Ormuzeko itsasartea, baina gauzak benetan gaizki jarri zirela konturatu zirenean, iritziz aldatu zuten. Are gehiago, Europako herrialde batzuk beren itsasontziak Ormuz zeharkatzeko negoziazioak ireki zituzten Iranekin. Ez dute helburua lortu, baina atzera bota dute Trumpek Ormuzeko itsasartea berriz irekitzeko tropak bidaltzeko egindako eskaera. Zalantzarik gabe, erabaki horrek ondorioak izango ditu NATOren etorkizunean. Nolanahi ere, Europak Irango programa nuklearraren negoziazioan izan duen papera lotsagarria izan da. Ezer ez zuen esan AEBk 2017an JCPOA akordioa bertan behera utzi zuenean, eta iaz AEB, Britainia Handia, Frantziako Estatuak eta Alemania Irani zigorrak berrezartzen saiatu ziren, nahiz eta azkenean ez zuten lortu. Ibilbide hori egin ondoren Iranekin negoziatzea oso zaila da.

Errusiari egindako presioa izan da Europak nolabaiteko koherentziaz jarraitu duen lerro bakarrenetakoa. Angela Merkelek eta Francois Hollandek onartu zuten Minskeko akordioak amarru bat izan zirela denbora irabazteko eta Ukraina berrarmatzeko. Ondoren, Angela Merkelek esan zuen Errusiarekiko politika herrialde baltikoen eta Poloniaren presioek erabaki zutela. Eta orain badirudi Errusiarekiko Europar Batasunaren politika zehazten duena Zelenski dela. Bitartean, Ukrainako presidentearen eta Marco Rubio Estatu idazkariaren artean boikota egin diote Errusiarekin Alaskan lortutako akordioari. Porrot estrategikoa lortzeko ahaleginean jarraitzen dute, eta orain denbora irabazi nahi dute, AEBko hurrengo presidentea errusiarrekin Trump baino "gerrazaleagoa" izango delakoan. Ez dute ulertu nahi Europako edozein segurtasun-arkitekturak Errusiaren parte-hartzea izan behar duela.

Laburbilduz

Europar Batasuna kapitalaren proiektu bat da, merkatu erraldoi bat ziurtatzeko. Koloniak galtzeak ez du haien borondate neokoloniala murriztu, baina bai Amerikan eta batez ere Afrikan duten eragina. Merkatua zabaltzeko ikusten duten norabide bakarra Europako ekialderantz da. Horregatik, koherentzia handienarekin mantendu duten lerroa Ukrainakoa da. Funtsezko pieza da merkatu bakarraren proiektua elikatzeko. (Gero eta antz gehiago du "Lebensraum" naziarekin.)

Europar Batasuna Europako korporazio handien proiektua da, eta horiek dira merkatu gatibu batetik onura atera duten bakarrak. Txinaren aurrerapenak eta Europako produktuak punta-puntakoak jada ez direla onartzeak Mercosurrekin eta Indiarekin, Indonesiarekin, Malaysiarekin eta Australiarekin merkataritza libreko akordioak sinatzera eramane du 2026an. Akordio horietan nekazaritzako industriaren interesak sakrifikatzen dira, besteak beste, ibilgailuak saltzeko. Neoliberalismoaren krisiaren erdian errezeta neoliberalak aplikatzeak ibilbide laburra du.

Horiek hala, Europar Batasunak ez du ildo politikorik munduan kokatzeko, ez eta europar proiektu bat eraikitzeko ere. Izan ere, Washingtonekin Pekinen aurka lerrokatu ondoren, asko izan dira azken hilabeteetan Txinara bidaiatu duten Europako estatuburu eta gobernuburuak. Barne-mailan, EBk polarizazioaren eta eskuin muturraren aldeko apustua egiten du, bizi-baldintzen narriadurari aurre egiteko eta gero eta handiago den nahigabea kudeatzeko.

6 KAPITULUA

ONDORIO OROKORRAK

Egin dugun irakurketaren arabera ondorio nagusiak aterako ditugu segidan, bizi dugun une historikoaren aldaketaren tamaina jabetzen lagun gaitzaketelakoan.

- **Ziklo hegemonikoaren amaieran eta trantsizio kaotiko betean bizi gara.** Testuak argi erakusten du gaur egungo egoera ziklo hegemonikoen amaierarekin bat datorrela. AEBen gainbeherak ez du berehala ordezkotzen hegemonia egonkorra sortu; ondorioz, "interregno" egoera batean gaude, non boterea sakabanatzen den eta biolentzia, gatazka eta ziurgabetasuna areagotzen diren.

- Ordena zaharra desagitzen ari da, baina berria oraindik ez da egituratu. Egoera hortan estatuak, herriak eta indar politikoak zein sozialak mugitzen ari dira eta mugimendu guzti horiek ezagutu ez ditudun agertokiak definituko dituzte
- **Hegemoniaren eraldaketa: kontsentsutik koakziora.** Hegemonia ez da desagertzen, baizik eta forma aldatzen du. AEBek soft poweraren bidezko adostasunaren eraikuntza baztertzen ari dira eta dominazio zuzenago, inperialago baterantz mugitzen dira. Horrek nazioarteko zuzenbidearen deslegitimazioa eta arauen aplikazio selektibo gero eta agerikoagoa dakar.
- **Kapitalismoaren krisi estrukturala eta metaketa ereduaren agorpena.** 2008az geroztik ematen ari den hazkunde zikloaren amaierak, krisi ekosozialak eta agerian geratzen ari diren metaketa ereduaren muga estrukturalak ezaugarritu.

- **Multipolaritate lehiakorra baina ez-egonkorra.** Ez dago mundu multipolar orekatu bat, baizik eta polo lehiakideen arteko tentsio egiturazkoa. Txina goraka doa, baina ez du hegemonia egonkorra eskaintzen; bere eredu hibridoa eta mendebaldearentzat arrotza da. Errusia, India edo EB bezalako aktoreek autonomia bilatzen dute, baina sistema gero eta zatituagoa da.
- **Gerra eta segurtasuna ordenaren egituratzaile nagusi bihurtu dira.** Gerra ez da salbuespena, baizik eta nazioarteko sistemaren antolaketa mekanismo nagusietako bat. Interbentzio militarrek eta tentsioak (Iran, Taiwan, Ukraina) boterearen birbanaketa zuzenean baldintzatzen tresna dira.
- **Krisiaren kostuen sozializazio desorekatuak.** Trantsizio geopolitikoaren kostuak klase ikuspegitik banatzen dira: langile klasearen prekarizazioa, desberdintasunaren hazkundera eta zaugarrien kriminalizazioa. A. Davisek dioskunez, segurtasun politikek zapalkuntza arrazializatu eta heteropatriarkalizaturik indartzen dute.
- **Diskurtso ideologikoen lehia globala.** Txinak "etorkizun partekatua" bezalako diskurtsoak erabiltzen ditu bere gorakada legitimizatzeko, baina hauek ere boterearen tresna dira. Luciana Cadahiak dioenaren ildotik, ideologia ez da estaldura hutsa: boterearen arkitektura berriak eraikitze elementu aktiboa da.

Irudia: Gure Esku

7 KAPITULUA

EUSKAL HERRIRAKO ONDORIOAK

Guzti horrek burujabetzarik ez duen herri honi modu partikularrean eragiten dio.

- **Menpekotasun geopolitikoak sakontzea.** Euskal Herria EBren barruan kokatzen denez, EBren krisi estrategikoak bere etorkizuna zuzenean baldintzatzen du. EBren autonomia eza eta AEBrekiko subordinazioak menpekotasun geopolitikoa areagotzen du, erabakitze gaitasuna mugatuz, eta benetako auzia Burujabetzaren beharrean kokatuz.

- **Desindustrializazio eta prekarizazio arriskua.** Energia krisiak, hornidura kateen hausturak eta lehiakortasun galera industrialak zuzenean eragiten diote euskal ehun produktiboari. Horrek lan baldintzen narriadura eta prekarizazio handiagoa ekar dezake, bereziki industria sektorean.
- **Segurtasunaren logikaren hedapena.** Europa mailan gero eta militarizazio handiagoa dagoenez, segurtasunaren logika barnera hedatzen da: kontrol sozial handiagoa, migrazio politikaren gogortzea eta eskubide zibilen murrizketa. Horrek gatazka sozialak kudeatzeko modu autoritarioagoak indartu ditzake.
- **Eskuin muturraren hazkundea eta polarizazioa.** AEBek EB zatitzeko estrategia gisa eskuin muturra elikatzen badute, horrek ondorio zuzena izango du Euskal Herrian ere, horregatik ezker independentistaren estrategia, dinamika eta agendak berebiziko garrantzia hartzen dute, gaur egun indar erreakzionarioak geratzeko eta bere balioen hedapenari galga jartzeko.

- **Subiranotasun aukeren anbibalentzia.** Trantsizio geopolitikoek leihoak ireki ditzakete subiranotasun proiektuetarako, baina testuan iradoki dugun bezala, aukera horiek arrisku handiekin lotuta daude. Hori dela eta, energia, elikagai edota teknologia arloek garrantzi berezia hartuko dute datozen urteetan eta erronka horiei erantzuteko burujabetza gakoa izango da.
- **Alternatiba politikoen premia.** Testuaren marko teorikotik, argi dago ezin dela soilik potentzien arteko lehia pasiboki jasan. Euskal Herriarentzat giltza da alternatiba propioak artikulatzea: burujabetza ekonomikoa, trantsizio ekosoziala eta justizia soziala uztartuko dituen proiektu bat.
- **Hego Globalarekiko aliantza.** Txinak eta beste aktore batzuek irekitzen dituzten espazioek aukera teorikoa irekitzen dute Mendebaldeko menpekotasunetik ateratzeko. Gaur gaurkoz ordea, ikuspegi kritikotik begiratzen jarraitzen ditugu Hego Globalean ematen ari diren mugimendu eta aliantzei.